

Екологичното здраве на морето и проблемът с твърдите отпадъци в морската среда

Рискове и опасности

Твърдите отпадъци в морето и по крайбрежието представляват сериозна заплаха и създават големи рискове за обществото и начина му на живот. Моретата и океаните са от основно значение за благополучието и благосъстоянието на хората — те са търговски пътища, регулатор на климата, източници на храна, енергия и ресурси и предпочитано място за пребиваване и отдых от летници и туристи. Нашите взаимодействия с морето са по-интензивни, по-разнообразни и създават по-голяма икономическа стойност отколкото преди. Въпреки това ние сме на кръстопът в нашето взаимодействие с моретата и океаните на планетата. От една страна, различните технологии и ноу-хау ни позволяват да извличаме по-голяма стойност от морето, като потокът от хора към бреговете непрекъснато се увеличава. От друга страна, общият ефект от тези дейности води до конфликти при използването и до влошаването на морската околна среда, от която зависи всичко останало.

Основни причини за бързото разрастване и задълбочаването на проблемите с твърдите отпадъци в морската среда и по крайбрежието са основно свързани с безпрецедентния антропогенен натиск върху крайбрежната зона и морската среда. Проблемът с отпадъците в морската среда и по крайбрежието е част от по-широкия проблем на управлението на твърдите отпадъци. Тези проблеми са тясно свързани и с други аспекти на опазването на околната среда, като опазването на водите опазването на почвите, опазването на човешкото здраве, както и в цялост с прилагането на принципите на устойчивото развитие.

Повечето от Регионалните морета на територията на Европа (като Черно море, Средиземно море, Северен Атлантик, Северно море и Балтийско море) се намират в различна степен на влошено екологическо състояние на морската среда, което поставя на дневен ред необходимостта от обединяване на усилията както на национално, така и на регионално ниво, в интегрирана програма за действие за постигане на екологическа и икономическа устойчивост на морските региони. Тази програма за действие трябва да е съобразена и да обхваща както наземно базираните човешките дейности, така и тези, свързани с непосредственото използване на морската среда, а също и естествените природни процеси и промени.

Много тясна е връзката между усилията за опазване чистотата на реките и водите в басейна на Черно море и възстановяването на морската екосистема. За решаването на комплексните проблеми на този уникален воден обект, като замърсяване, загуба на местообитания и свръхексплоатация, е нужно да се търси сътрудничество много по-широко от границите на Европейския съюз (ЕС). По географски данни площта на водния басейн на Черно море е 474 000 кв. км, а водосборният му басейн обхваща 2 414 000 кв. км с части от 22 държави и население от 191 994 000 души, живеещо на територията му (ЕЕА, 2014). В морето се вливат втората, третата и четвъртата по големина европейски реки – Дунав, Днепър и Дон. Басейнът на река Дунав е най-големият речен басейн в ЕС и се отличава с голямо разнообразие на води. Опазването на водите на река Дунав и Черно море се регламентира от две конвенции, Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване (1992) и Конвенцията за сътрудничество в опазването и

Проектът „Намаляване на отпадъците в морето и по крайбрежието и устойчиво използване на природните ресурси“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. (www.ngogrants.bg)

устойчивото използване на река Дунав (1994). Екологичните проблеми единодушно се определят от експертите като едно от най-големите регионални предизвикателства, което не признава държавни и административни граници. В двете конвенции участват както страни членки на ЕС, така и съседни на съюза държави.

Какво представляват твърдите отпадъци в морската среда

Твърдите отпадъци в морската среда са проблем, създаден изцяло от хората. Това са най-често предмети и материали, които са направени или използвани от човека и преднамерено изхвърлени в морето, в реките или по плажовете. Те могат да бъдат въведени косвено и да достигнат до морето чрез реки, канализации, бури или вятър. Може да са също така случайно загубени, включително предмети и материали изгубени в морето при лоши метеорологични условия.

По преценки на учените всяка година в световния океан постъпват средно по 8 млн. т пластмасови отпадъци. Всеки ден корабите изхвърлят в морета и океани по 5.5 млн. броя различни видове отпадъци. Те стават причина за гибелта на стотици хиляди морски птици, бозайници, риби и други морски видове. Разграждането на твърдите отпадъци в морето отнема от няколко до десетки стотици и дори хиляди години.

Преобладаващите източници на замърсяване са от наземно разположени източници, като делът на тези източници от сушата достига до 80% от общото количество генерирани и постъпили в морската среда твърди отпадъци. Основният парадокс, свързан с твърдите отпадъци в морската среда, е именно че техният произход в по-голямата си част е от наземно базирани източници. По отношение на т.н. морски източници /морски транспорт, риболов/ - процентът на генерирани и постъпили в морската среда твърди отпадъци достига 20%. По отношение на тези морски източници, особено внимание трябва да се отдели на излезлите от употреба изгубени или изоставени рибарски принадлежности и в частност рибарски мрежи, които се явяват съществен рисков фактор по отношение опазването на морските бозайници. По въпроса за състава на твърдите отпадъци в морската среда и по крайбрежието, данните са, че над 80% е делът на отпадъците, съставени или съдържащи пластмаси или други полимерни устойчиви материи.

Проблемите на твърдите отпадъци в морската среда, все още не са намерили своето място не само в нормативната уредба, но и в програмните и стратегическите документи, което е предпоставка и краткосрочен и дългосрочен аспект да не се поставят и разрешават наличните въпроси и проблеми.

По плажовете на Черно море има в изобилие отпадъци като пластмасови чаши и бутилки, торбички, цигарените фасове, батериите, санитарни продукти, хартиените опаковки, части от облекло и предмети на бита, парчета от строителни материали и още много други. В акваторията на пристанищата, на дъното в крайбрежните води и по шелфа, както и във водния стълб също има много твърди отпадъци. Проблемът с техния произход и разпространение още не е достатъчно проучен. Решаването му е от огромно значение за обществото и е свързан с прилагането на РДМС и разработената във връзка с нея Стратегия за опазване на околната среда в морските води на Черно море (Морска стратегия) на Република България.

Проектът „Намаляване на отпадъците в морето и по крайбрежието и устойчиво използване на природните ресурси“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. (www.ngogrants.bg)

Добро екологично здраве за Черно море

Навярно би било полезно да подчертаем тясната връзка между доброто екологично здраве на Черно море и качеството на живота по крайбрежието. Туризмът, наред с риболова и морския транспорт, е един от основните крайбрежни отрасли, които можем да разглеждаме като преки ползи от морето. Чистите морета и крайбрежни райони привличат туристите, а развитият туризъм означава по-силна икономика и повече работни места. Според изчисления на учените Черно море може да осигури при устойчиви рибни ресурси най-малко 350 000 т. риба годишно. Този най-традиционен продукт на морето, ценен и от крайбрежния туристически бранш и ресторантьорите, също силно се влияе от качеството на околната среда и устойчивостта на риболовните практики. Особено тревожен е фактът, че понастоящем 72% от всички оценени рибни запаси на ЕС са обект на свръхулов, а 20% се изземват отвъд границата на безопасните биологични запаси за възпроизводство. За съжаление Черно море показва същите тревожни тенденции. Броят на основните промишлени видове риба е намалял от приблизително 26 в средата на шестдесетте години на миналия век до скромните пет - шест вида. Колкото до морския транспорт спазването на международните стандарти за безопасност и опазване на околната среда и строгият контрол го правят по-надежден и увеличават приходите на превозвачите и пристанищата.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Черноморска мрежа на неправителствените организации и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България.

Проектът „Намаляване на отпадъците в морето и по крайбрежието и устойчиво използване на природните ресурси“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. (www.ngogrants.bg)